

כימי צאתך
מארץ
מצרים

אחרון של פסח ה'תשי"ב

קונטרס זה נדפס

לעילוי נשמות
בעל מאפיית המצות הבלתי נשכח
הרה"ח רודף צדקה וחסד
ר' יעקב ב"ר מאיר צבי ע"ה
סטמבלר

נלב"ע י"א ניסן תש"ע

מילואים

לביאור ט) הטעם שלאחר ששת אלפים שנה תיפסק הבריאה במתכונתה הנוכחית, אינו מצד חולשתה, אלא מצד רצון ה'.

דוגמה לדבר: קול ה' היה נשמע בכל אוהל מועד באופן חזק ואדיר, ואילו מחוץ לאהל מועד לא היה נשמע כלל, אלא נפסק בבת אחת (ראה רש"י ויקרא א, א). כי התגלות כח הבלי גבול הוא במקום בו רוצה ה', ובמקום שאינו רוצה אינו נרגש כלל. וכך הוא בבלי גבול המתגלה בזמן העולם (תמידיות הטבע), שייפסק בבת אחת בעת שיוסר רצון ה' ממנו, לאחר שית אלפי שנים.

לביאור יד) ההבדל בין נס המלוכש בטבע (שנתבאר בסעיף ג') לבין התמידיות שבטבע: בנס, הבלי גבול אכן מגיע למקום הגבול, אך סוף-סוף הגבול עצמו נותר מוגדר בגדר הגבול. ועל דרך משל (ראה בביאור שם) לו יצויר שהשכל לא היה מוגבל יכול הוא היה להימשך גם באבן, אבל סוף כל סוף האבן היתה נותרת 'דומם' ולא הופכת לבעלת שכל. ואילו בתמידיות הטבע, ישנה הרכבה של הגבול ובלי גבול, טבע נצחי (בדומה לאבן הנהפכת לבעלת שכל), וזה מגיע מדרגה גבוהה עוד יותר שהיא 'בלי גדר' (ראה גיליון 'כפר חב"ד' מס' 442 עמ' 10).

לביאור כד) לכאורה ניתן היה לפרש באופן

אחר, שהכוונה בהרגשת הטבע, היא ל'הרגשה' כשם המושאל. לדוגמה, כשמקריבים דבר מה לאש והוא נשרף, הרי זה מפני שנרגש בדבר חום האש. וכן כאשר מניחים משא כבד ביותר על דבר שאין בכוחו לשאתו, הריהו ישר ויתבטל, מפני שכובד המשא 'נרגש' בו. ואם בשני דברים מוגבלים הוא כך, שהחלש מתבטל מפני החזק ממנו, קל וחומר שכן הוא בבלי גבול וגבול, שכאשר נרגש בטבע ענין שלמעלה מהגבלת העולם (נס), נשבר הטבע ומתבטל. ועל פי זה נמצא, שבניסים שלמעלה מהטבע שהם באופן דשידוד הטבע, 'נרגש' בלי גבול בטבע, ולכן הוא מתבטל. מה שאין כן ניסים המלוכשים בטבע, שהטבע נשאר במציאותו, זה מורה שבטבע לא נרגש הבלי גבול של הנס, ואם כן זה שאף על פי כן הנהגת הטבע בפועל היא כפי רצונו יתברך, הוא מפני שאור אין סוף שליט עליו, גם כשאינו מרגיש זה כלל.

אבל עדיין חסר ביאור, דסוף סוף אין מובן מה החיסרון ב'הרגש' זה? בשלמא כשמדובר באדם, מובן שההכרה והרגשה שלו שכולא קמיה קוב"ה כלא חשיב קשורה עם מציאותו (עם השכל שלו וכיו"ב), ולכן הביטול שבא מצד הרגש זה אינו ביטול אמיתי. אבל מדוע 'הרגש' הנ"ל בטבע, שהוא דומם, הופך ביטול זה לביטול שאינו אמיתי?

בס"ד. אחרון של פסח ה'תשי"ב*

כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאותי, וצריך להבין, הרי גאולה העתידה תהיה נעלית הרבה יותר מהגאולה דיציאת מצרים [שלכן, לפי דעת בן זומא², אין מזכירין יציאת מצרים בימות המשיח. וגם לדעת חכמים³ שמזכירין יציאת מצרים בימות המשיח, לפי שיש מעלה ביציאת מצרים גם לגבי גאולה העתידה, הגאולה דיציאת מצרים תהיה טפילה לגאולה העתידה⁴], ומהו אומרו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שהעילוי דגאולה העתידה הוא שגם אז יהיה אראנו נפלאות כמו שהי' ביציאת מצרים (הביאור לקמן סעיף י). גם צריך להבין שמדייק אראנו נפלאות, שעיקר המעלה דגאולה העתידה היא לא בהנפלאות עצמם שיהיו אז אלא בזה שהקב"ה יראה את הנפלאות (הביאור לקמן סעיף ז). גם צריך להבין אומרו אראנו לשון נסתר, הרי בתחלה אומר (כימי) צאתך לשון נוכח, והוה ליה למימר (והיה לו לומר) אראך. ומה שכתוב בזהר⁵ דמה שכתוב אראנו לשון נסתר הוא לפי שאראנו קאי על משה, צריך ביאור הקשר דפירוש זה עם הפירוש כפשוטו שאראנו קאי (מתייחס) על ישראל (הביאור לקמן סעיף יב).

סיכום: ד' שאלות בפסק: א. הגאולה העתידה נעלית מיציאת מצרים ומדו 'כימי צאתך'. ב. מהי הדגשת ראיית הנפלאות ("אראנו"). ג. למה לא נאמר "אראך". ד. מהו הקשר בין פירוש הווהר "אראנו" קאי על משה, לפירוש הפשוט שמתייחס על ישראל.

ונקודת הביאור בזה, דבנסים יש (בכללות) שני סוגים. נסים שלמעלה מהטבע [כהנסים שהיו ביציאת מצרים, הפיכת מים לדם וכו'] ועד להנס דקריעת ים סוף שנהפך ים ליבשה], ונסים המלוכשים בדרכי הטבע. ובהם גופא שני אופנים. שלבושי הטבע הם באופן שניכר שהם רק לבוש להנס שמתלבש בהם. כנסים דחנוכה ופורים, דעם היותם מלוכשים בדרכי הטבע, מכל מקום ה'יה ניכר בגילוי (ועד שראו כל אפסי ארץ⁴) הנס שבהם. ושלבושי הטבע מעלימים על הנס שמלוכש בהם⁵. וידוע⁶ דשרש הנסים המלוכשים בטבע הוא ממקום נעלה יותר משרש הנסים שלמעלה מהטבע

(4) לשון הכתוב – ישעי' נב, י. תהלים צח, ג.
(5) ראה בכ"ז אוה"ת (יהל אור) לתהלים מ, ו סק"י (ע' קנר"ה). וראה גם ד"ה זה היום די"ב תמוז ה'תשל"ח ס"ו (לקמן ח"ד ע' סח). וש"נ.
(6) תו"א מג"א צג, ד. שם ק, א.

* יצא לאור בקונטרס אחרון של פסח – תש"נ, "לקראת ימים האחרונים דחג הפסח – הננו מוציאים לאור . . יוס ב' פ' שמיני, ערוכה"פ, שנת ה'תשנ"ו".
(1) מיכה ז, טו.
(2) ברכות יב, סע"ב.
(3) ח"ב נד, סע"א. וראה גם תקו"ז תי"ג (כח, ב).

(כמבואר לקמן סעיף ג וסעיף ו). ושרש הנסים שמלוכשים בטבע באופן שאין ניכר אפילו שלבושי הטבע הם רק לבוש הוא ממקום נעלה עוד יותר⁷. כמו שכתוב⁸ לעושה נפלאות גדולות לבדו ואמרו רבותינו ז"ל⁹ אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו, שהשרש דנפלאות אלו (שאינן בעל הנס מכיר בנסו) הוא מבחינת לבדו¹⁰. וזהו החידוש בזה שבגאולה העתידה יהי' אראנו נפלאות, כי הנפלאות שבגאולה העתידה יומשכו ממנו יתברך לבדו, כמאמר רבותינו ז"ל¹¹ לשעבר (ביציאת מצרים) אני ובית דיני הייתי מהלך לפניו אבל לעתיד לבוא אני לבדי, והנסים שהיו ביציאת מצרים נמשכו ממנו יתברך דרך בית דינו והנסים שבגאולה העתידה יהיו ממנו לבדו (שלא על-ידי בית דינו)¹². וזהו החידוש דאראנו נפלאות, דהגם שהנפלאות הנמשכים ממנו יתברך לבדו הם (בדרך כלל) באופן שהוא לבדו יודע שזה נס, מכל מקום יהי' אראנו נפלאות, שיהי' נראה בגילוי הנס שבהם וכדלקמן.

סיכום: ג' סוגי ניסים, זה למעלה מזה: א. למעלה מהטבע. ב. מלוכש בטבע. ג. מלוכש בטבע ואין ניכר שהטבע הוא רק לבוש. לעתיד לבוא יהיו הניסים באופן הג' ואף-על-פי-כן יראו הנס — "אראנו נפלאות".

(ב) והנה ידוע הדיוק¹³ מה שכתוב כימי צאתך מארץ מצרים, כימי לשון רבים, הרי יציאת מצרים היתה ביום אחד [ובזכירת יציאת מצרים כתיב זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים¹⁴, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים¹⁵], ולמה נאמר כימי לשון רבים. ויש לומר הביאור בזה, דביציאת מצרים נכלל גם קריעת ים סוף¹⁶. [וכן הוא במצות זכירת יציאת מצרים בכל יום, שנכלל בה גם זכירת קריעת ים סוף¹⁷. וכן במצות סיפור יציאת מצרים כליל הפסח, דכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה

(7) כ"ה באוה"ת לתהלים שם סק"ט (ע' קנד).

(8) תהלים קלו, ד.

(9) נדה לא, א.

(10) אוה"ת לתהלים שם.

(11) שמור' פי"ט, ו.

(12) ראה בארוכה אוה"ת שם סק"ח (ע' קנד).

(13) רד"ה זה ה'תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 159), מזה"ג קעו, רע"א. וראה גם זח"א בהשמטות סי' כה (רסא, ב), הובא באוה"ת נ"ך עה"פ סק"ז (ע' תפז).

(14) בא יג, ג.

(15) ראה טז, ג.

(16) שעד אז היתה עדיין אימת מצרים עליהם (שהרי "איסטורין שלח עמהם" — פרש"י עה"פ בשלח יד, ה ממכילתא עה"פ), ובשביעי של פסח, כאשר "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" (בשלח שם, ל. וראה פרש"י ומכילתא עה"פ), אז יצאו ישראל ממצרים לגמרי, לא רק מהמקום דארץ מצרים, אלא גם מאימת מצרים.

(17) ראה תוספתא ברכות רפ"ב (הובאה בתו"א בשלח סב, ב. וראה גם שו"ע אדה"ז או"ח הלכות ק"ש סס"ו ס"ב): "צריך להזכיר בה [ב"אמת ויציב"] יציאת מצרים כו' וקריעת ים סוף". ובחסדי דוד לתוספתא שם, כי "השלמת הגאולה היתה בקריעת ים סוף".

נס שלמעלה מן הטבע הוא דוגמת הביטול במציאות דיחודא עילאה. נס המלוכש בטבע הוא דוגמת הביטול דקבלת עול, שנוהג בניגוד לרצונו.

סעיף ו: המעלה בביטול דיחודא עילאה שהוא בכל מציאותו. המעלה בביטול דקבלת-עול שהוא ביטול אמיתי, שאינו קשור עם מציאות האדם והכרתו.

עד"ז בנס המלוכש בטבע, שמעלתו שביטול הטבע על ידו הוא אמיתי, בדוגמת ביטול דקבלת-עול.

סעיף ז: על פי האמור, יובן ענין "אראנו נפלאות" דלעתיד: הטבע הוא היפך הנס, ולפיכך הוא מעלים על הנס שבו. אך לעתיד-לבוא הטבע יהיה כלי לגילוי אור אין סוף הבלי גבול שיתלבש בו, ולכן גם הנסים המלוכשים בטבע יהיו בגילוי — "אראנו נפלאות".

החידוש ד"אראנו נפלאות" הוא גם בנפלאות עצמם, שכן יהיו בהם שתי המעלות שבניסים: א. גילוי אור אין סוף הבלי גבול יהיה בטבע. ב. לא תהיה מציאות שהיא היפך הגילוי (ובכך מבוארת שאלה הב' בסעיף א).

סעיף ח: וזהו שלעתיד לבוא הנשמה תהיה ניזונה מהגוף, שכן בביטול הגוף יהיו ב' מעלות: א. ביטול מצד אלוקות. ב. בכל מציאותו.

סעיף ט: וזהו שהגילויים דלעתיד תלויים בעבודה בזמן הגלות דוקא, שכן עבודה זו היא בביטול דקבלת עול ומסירות נפש (ביטול מצד האלוקות), ולכן משה רבינו (ביטול דיחודא עילאה) חש שפלות בפני דרא דעקבתא דמשיחא. ולפיכך היא ההכנה לעתיד לבוא, בו עיקר החידוש שיתגלה אור הבלי גבול בטבע, וביטולו יהיה מצד האלוקות.

סעיף י: אף ש"אראנו נפלאות" יהיה רק לעתיד לבוא (כנ"ל סעיף ז), מכל מקום ענין זה יהיה בהעלם בנפלאות של יציאת מצרים, וכן בקריעת ים סוף היו בהעלם בקיעת הים והנהר דלעתיד לבוא.

שני ענינים אלו באראנו נפלאות קשורים זה לזה: הטבע לא יעלים על הנסים המלוכשים בו (ענין הא'), לפי שאו יהי' החיבור דאור אין סוף הבלי גבול עם הגבול דטבע העולם, הנעשה על-ידי בקיעת הים ובקיעת הנהר (ענין הב'). ופתיחת הצינור לשני ענינים אלו היתה ביציאת מצרים (כנ"ל) — "כימי צאתך" (ומבוארת שאלה הא' בסעיף א ומה שהוקשה בסעיף ב).

סעיף יא: ויש לומר ש"והדריך בנעלים" נאמר בפסוק בהמשך ל"והניף ידו על הנהר", שכן על-ידי הדריכה על טבע גופו ונפשו הבהמית — קבלת עול, נעשית בקיעת הנהר, הפועלת חיבור טבע העולם עם אור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מעולמות.

סעיף יב: על פי האמור יש לומר שמה שכתוב בזהר ש"אראנו נפלאות" קאי על משה, כי לעתיד לבוא יתגלו לו הנפלאות שפתח להם הצינור ביציאת מצרים. ועוד בא להורות לכל אחד ואחד, שבכדי לזכות לגילוי הנפלאות דלעתיד לבוא, הוא על-ידי גילוי בחינת משה שבו — ביטול דיחודא עילאה שמצד הגילויים (ובכך מבוארת שאלות ג"ד בסעיף א).

סיכום כללי

סעיף א: ד' שאלות בפסוק: א. הגאולה העתידה נעלית מיציאת מצרים ומהו "כימי צאתך". ב. מהי הדגשת ראיית הנפלאות ("אראנו"). ג. למה לא נאמר "אראך". ד. מהו הקשר בין פירוש הזוהר ש"אראנו" קאי על משה, לפירוש הפשוט שקאי על ישראל.

נקודת הביאור: יש ג' סוגי ניסים, זה למעלה מזה: א. למעלה מהטבע. ב. מלוכב בטבע. ג. מלוכב בטבע ואין ניכר שהטבע הוא רק לבוש. לעתיד לבוא יהיו הניסים באופן הג', ואף על פי כן יראו הנס — "אראנו נפלאות".

סעיף ב: והנה "כימי צאתך" (לשון רבים) מורה שלעתיד לבוא יהיה גם הנס דקריעת ים סוף (בנוסף על הניסים של יציאת מצרים). ויש להבין הקשר של ענין זה עם ענין "אראנו נפלאות" הנ"ל.

סעיף ג: ויובן זה (לקמן ס"ז והלאה) בהקדים ב' ביאורים במעלת הניסים המלוכבים בטבע: א. אור אין סוף הבלי גבול נמשך גם בטבע עצמו, וזהו על-ידי שהמשכתו מעצמות אור אין סוף. ב. מתגלה שהקב"ה שולט על הטבע עצמו שיהיה כפי רצונו.

סעיף ד: החילוק בין ב' הביאורים יובן (לקמן סעיף ה) בהקדים, שגם מהתבוננות בהנהגת הטבע (שאין בה שינוי וחלישות), יודעים שכוחו הוא אין סוף ובלי גבול. מעלת הניסים: א. אין צורך בהתבוננות. ב. מתגלה אור אין סוף הבלי גבול עצמו, שלמעלה מהתלבשות בעולם. מעלת הטבע: מתגלה שגם העולם המוגבל, קשור עם אור אין סוף הבלי גבול.

ביאור מעלת הטבע: בהנהגת הטבע יש תמידיות לפי ששורש הנבראים מאור הקו, ושורש הקו מתפארת הנעלם, שבכוחו לחבר בלי גבול (נצחיות) וגבול (טבע). זוהי המעלה על נס ששרשו מהאור שלפני הצמצום, המוגבל בענין הבלי גבול, ולכן נגלה על-ידי שידוד הטבע.

סעיף ה: על פי המבואר במהות נס, שהוא אור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מהתלבשות בגבול, צריך לומר שנס שלמעלה מהטבע ונס המלוכב בטבע הם שני אופנים בגילוי אור זה. ועל פי זה החילוק בין ב' הביאורים במעלת נס המלוכב בטבע (דלעיל ס"ג): לביאור הראשון מעלתו **באופן** הנס, שיש בו (גם) התכונה והמעלה שישנה בהנהגת הטבע. לביאור השני מעלתו **בענין הנס שבו**, שאור אין סוף הבלי גבול שולט על הטבע עצמו שנעשה כרצונו.

על דרך זה מעלת נס שלמעלה מהטבע: א. באופנו — הנס בגילוי. ב. בענין הנס שבו — השליטה על הטבע היא בעצם מציאותו. החילוק בין שני סוגי הניסים הוא בגילוי אור אין סוף הבלי גבול בהם: נס המלוכב בטבע — הגילוי בדרגת האור כפי שנותן מקום לגבול, ולפיכך הטבע משתנה כרצונו. נס שלמעלה מהטבע — הגילוי בדרגה שלמעלה מענין הגבול, ולפיכך הטבע מתבטל.

משובח¹⁸, שגם סיפור קריעת ים סוף נכלל בזה¹⁹. ולכן נאמר כימי צאתך מארץ מצרים, כימי לשון רבים. [ומה שכתוב במצות זכירת יציאת מצרים ווס צאתך מארץ מצרים הוא, כי עיקר המצוה הזכירת יציאת מצרים היא זכירת יציאת מצרים עצמה וזכירת קריעת ים סוף אינה מעכבת²⁰]. ופירוש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות הוא, שבגאולה העתידה יהיו הניסים והנפלאות שהיו ביציאת מצרים עצמה וגם הנס והפלא דקריעת ים סוף. כמו שכתוב²¹ והחרים הוי' את לשון ים מצרים גו' והיתה מסילה גו' כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים. וצריך להבין השייכות דשני הענינים בכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות²², (א) שגם הנפלאות הנמשכים ממנו יתברך לבדו יהיו באופן דאראנו (שיראו את הנס שבהם) (כמבואר בסעיף א), (ב) ושבהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיה גם הפלא דקריעת ים סוף (כמבואר בסעיף זה). (הביאור לקמן סוף סעיף י).

סיכום: "כימי צאתך" (לשון רבים) מורה שלעתיד לבוא יהיה גם הנס דקריעת ים סוף (בנוסף על הניסים של יציאת מצרים). ויש להבין הקשר של ענין זה עם ענין "אראנו נפלאות" הנ"ל.

ג) **ויובן** זה בהקדים, דזה ששרש הניסים המלוכבים בטבע הוא ממקום נעלה יותר משרש הניסים שלמעלה מהטבע, הוא, כי בהנסיים שלמעלה מהטבע, הגילוי דאור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מעולמות (שממנו נמשכים הניסים) הוא באופן שהטבע בטל על ידי הגילוי, שידוד מערכות הטבע, ובמילא, אין נמשך הגילוי בעולם. ובהנסיים המלוכבים בטבע, הגילוי דאור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מעולמות הוא בעולם עצמו²². וכיון שהעולם עצמו הוא גבול, דגבול ובלי גבול הם שני הפכים, לכן, בכדי

לחומרא, מה'שאי'יכן ספק אם אמר אמת ויציב הוא ספק דברי סופרים. ומזה מוכח שזכירת קריעת ים סוף (גם באם נאמר שכשמוכיר קריעת ים סוף הוא מקיים מצות עשה מן התורה) אינה מעכבת.

21) ישע' יא, טז. — הפטורת אחרון של פסח. 22) וגם כשלוכב הטבע הם באופן שאין בעל הנס מכיר בנסו, כיון דענין הניסים (גם באופן זה)

18) הגש"פ פיסקא עבדים היינו. 19) וכמוכן גם מזה שאומרים בהגדה [שענינה הוא סיפור יציאת מצרים] — ובאריכות — כמה מכות לקו על הים.

20) ראה שו"ע אדה"ז שם ס"ז ס"א, דבספק אם קרא פ' ציצית צריך לחזור ולקרואה כי זכירת יציאת מצרים היא מצות עשה מן התורה וספיקא דאורייתא

א "השייכות דשני הענינים בכימי צאתך" ב "הגילוי .. הוא בעולם עצמו" כלומר, בנס המלוכב בטבע אור הבלי גבול חודר בטבע העולם. לדוגמא: נס ניצחון פסוק (ראה לקוטי שיחות חלק ג עמ' 782).

שהגילוי דאור אין סוף הבלי גבול יהי' בהגבול דעולם, הוא על-ידי שהמשכת הבלי גבול היא מעצמות אור אין סוף שנמצא בכל מקום גם בהגבול (וטבע) דעולם¹. ועוד ביאור במעלת הנסים המלוכשים בטבע לגבי הנסים שלמעלה מהטבע, דענין הנסים הוא שעל ידם מתגלה שהוא יתברך מושל ושולט על הטבע²³. וענין זה מתגלה יותר בהנסיים המלוכשים בטבע. דגילוי ממשלתו יתברך על-ידי הנסים שלמעלה מהטבע הוא שבכחו יתברך לבטל ולשדד את חוקי הטבע, ובהנסיים שמלוכשים בטבע מתגלה שאור אין סוף מושל ושולט על הטבע עצמו²⁴, שהטבע יהי' כפי רצונו²⁵ ה.

הוא שנעשה בעולם ענין שלא על-פי סדר חוקי הטבע*¹ - הרי ההסתר הוא רק שאין בני אדם מכירים את הנס, אבל בנוגע להעולם, על-ידי הנס (שינוי בעולם, שלא על-פי סדר חוקי הטבע) נמשך בעולם הגילוי דאור אין-סוף הבלי גבול.
23) ראה תו"א מקץ מב, א.

24) ראה שער האמונה לאדהאמ"צ פט"ו** (ל, סע"א) "דהנס הנעשה בדרך הטבע הרי זה ענין ממשלה האלקית בכחות הטבע עצמם לשנותם מהיפך להיפך".
25) ועל דרך זה הוא בנוגע להיתרון דהנסיים שאין בעל הנס מכיר בהם שהם נמשכים ממקום עליין

(* ראה אה"ת לתהלים טס (עו קנה), שהטבע שהוא מנהגו של עולם נמשך משם אללקים, והנסיים המלוכשים בטבע, גם הנסיים שאין בעל הנס מכיר בהם, נמשכים משם שדי"ע עיי"ש.
(** בשער האמונה טס: (טו), והוא ט"ט.

המלחמה בחנוכה בא בדרך טבעית, על ידי תכסיסי מלחמה של מתיתיהו ובניו. וכן נס ההצלה בפורים היה תוצאה של תחנוני אסתר המלכה והצלת מרדכי את המלך. מה שאין כן בנס שלמעלה מהטבע, כקריעת ים סוף, שטבע המים התבטל לגמרי לגבי האור הבלי גבול, והמים נצבו כנד וכחומה.

ג "אין בעל הנס מכיר בנסו .. שנעשה בעולם ענין שלא על-פי סדר חוקי הטבע" ההסברה בזה שמחד אין בעל הנס מכיר בניסו, ומאידך נעשה שינוי בעולם, ראה לקמן הערת רבינו 25 ובביאור שם.

ד "עצמות אור אין-סוף שנמצא בכל מקום" כלומר, דרגת הבלי גבול יש בה הגבלה שאינה נמצאת במקום הגבול, ואילו עצמות אור אין סוף נמצאת בכל מקום.

למשל, חכם גדול שאין גבול לחכמתו, יכול להוריד את חכמתו למטה מטה, גם לשכלם של אנשים הכי פשוטים. ועל דרך המבואר לגבי שלמה המלך שאמר שלושת אלפים משלים (מלכים ה, יב), וכמוסבר בחסידות שבכך הוא הוריד רעיון שכלי מופלא שלושת אלפים מדרגות עד למטה מטה (תו"א מג"א צח, ב). אך סוף כל סוף זוהי חכמה, ומשכך השפעתה היא רק לבעלי שכל, ואי אפשר להורידה לאבנים וכיו"ב.

וכך, להבדיל, באור הבלי גבול, דכיון שהוא מוגדר בגדר 'בלי גבול' אין הוא בא בגבול, וכדי שימשך ויפעל גם בתוך גדרו הגבול, הוא על-ידי עצמות אור אין סוף שהוא 'בלי גבול' לגמרי.

ה "עוד ביאור במעלת הנסים המלוכשים בטבע" בביאור השני של מעלת ניסים המלוכשים

סוף הבלי גבול שלמעלה מעולמות, שההכנה לזה היא בקיעת הנהר, הוא על-ידי העבודה בדרך קבלת עול, שכופה עצמו נגד טבעו^{2א}.

סיכום: "והדריך בנעלים" נאמר בהמשך ל"והניף ידו על הנהר", שכן על-ידי הדריכה על טבע גופו ונפשו הבהמית - קבלת עול, נעשית בקיעת הנהר, הפועלת חיבור טבע העולם עם אור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מעולמות.

יב) ועל פי כל הנ"ל יש לבאר מה שכתוב בזהר דאראנו (נפלאות) לשון נסתר קאי על משה, כי הגאולה דיציאת מצרים היתה על-ידי משה. ועל פי הנ"ל שבהגאולה דיציאת מצרים נפתח הצנור גם על גאולה העתידה, נמצא, שמשה פתח את הצנור דהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה. אלא שאף על פי כן הי' זה אצלו בעולם. וזהו מה שכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שלעתיד לבוא יתגלו לו הנפלאות שפתח ביציאת מצרים.

גם יש לומר, דזה שאראנו (נפלאות) לשון נסתר קאי על משה, הוא הוראה לכל אחד ואחד מישראל, שבכדי לזכות לראיית הנפלאות דלעתיד לבוא הוא על-ידי גילוי בחינת משה שבכו⁶⁰. דהגם שהביטול דמשה הוא ביטול דיחודא עילאה שמצד הגילויים והמשכת הענין דאראנו נפלאות הוא על-ידי הביטול דקבלת עול (כנ"ל סעיף ט), מכל מקום, בכדי שההמשכה תהי' בגילוי (אראנו) צריך להיות גם הביטול שמצד הגילויים (על-ידי ההתכוננות שכולא קמיה כלא חשיב, וכדומה), ועל ידי זה יהי' אראנו נפלאות, שהנפלאות דלעתיד יהיו בגילוי, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש (ומבוארות שאלות ג' וד' בסעיף א).

סיכום: "אראנו נפלאות" קאי על משה, שלעתיד לבוא יתגלו לו הנפלאות שפתח להם הצינור ביציאת מצרים. ועוד בא להורות לכל אחד ואחד, שבכדי לזכות לגילוי הנפלאות דלעתיד לבוא, הוא על-ידי גילוי בחינת משה שבו - ביטול דיחודא עילאה שמצד הגילויים.

משה, כולל גם הביטול דמשה.

60) ראה תניא רפמ"ב (מט, ב). ובלקו"ת ויקרא (ב, א), דזה שבכל אחד ואחד מישראל יש מבחינת

לא "דזה שלעתיד לבוא יהיה החיבור דטבע העולם עם אור אין סוף .. הוא על-ידי העבודה בדרך קבלת עול כו" הוה אומר, העבודה בדרך קבלת עול פועלת שני דברים: א. הגילוי דלעתיד -

שהביטול אז יהיה מצד האלוקות, על דרך הביטול דקבלת עול (כמבואר לעיל סי"ט). ב. חיבור הגילוי עם העולם - הנעשה על-ידי זיכור העולם בעבודה דקבלת עול (כמבואר כאן).

ויש לומר, שהקשר דשני הענינים באראנו נפלאות, שבהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהי' גם הפלא דבקיעת הים ובקיעת הנהר (כימי לשון רבים) ושהנסים המלוכשים בטבע יהיו באופן דאראנו, הוא, כי זה שלעתיד לבוא הטבע לא יעלים על הנסים המלוכשים בו הוא לפי שאז יהי' החיבור דאור אין סוף הבלי גבול עם הגבול דטבע העולם, וחיבור זה הוא על-ידי בקיעת הים ובקיעת הנהר. ומבאר הכתוב, דזה שלעתיד לבוא יהי' אראנו נפלאות (בנוגע לשני ענינים הנ"ל) הוא כימי צאתך מארץ מצרים, שפתיחת הצנור על זה היתה ביציאת מצרים (ומבוארת השאלה בסעיף ב).

סיכום: הקשר דשני הענינים באראנו נפלאות: הטבע לא יעלים על הנסים המלוכשים בו (ענין הא'), לפי שאז יהי' החיבור דאור אין סוף הבלי גבול עם הגבול דטבע העולם, הנעשה על-ידי בקיעת הים ובקיעת הנהר (ענין הב'). ופתיחת הצנור לשני ענינים אלו היתה ביציאת מצרים — "כימי צאתך".

(יא) **ויש** לומר, דזה שהכתוב מוסיף (לאחרי שאומר והניף ידו על הנהר גו') והדריך בנעלים, הוא, כי כמו⁵⁴ שנעלים כפשוטם עשויים מעור גס, ובכדי שהעור הגס יהי' ראוי לעשות ממנו נעל (לבוש לרגלי האדם) הוא על-ידי שמרככים את העור מקשיותו, דהעור כמו שהוא מצד עצמו (טרם שמרככין אותו), להיותו קשה וגס אי אפשר להטות אותו, ודוקא על-ידי שמרככין אותו מקשיותו אז דוקא אפשר להטותו ולעשות ממנו צורת נעל, על דרך זה הוא ברוחניות, דענין והדריך בנעלים הוא שדורך על טבע גופו ונפשו הבהמית, שעל ידי זה מרכך אותם מקשיותם שלא יהיו קשים כארז אלא רך כקנה⁵⁵. וזהו שעבודה היא מלשון עיבוד עורות⁵⁶, כי עיקר ענין העבודה הוא שהאדם לוחם עם טבעו, כמבואר בתניא⁵⁷ בענין עובד אלקים. ועל ידי זה נעשה זיכוך (לא רק בהטבע של האדם, אלא) גם בהטבע דכללות העולם, דזהו ענין עובד אלקים, אלקים בגימטריא הטבע⁵⁸, שנעשה עיבוד ותיקון בכללות הטבע הנמשך משם אלקים⁵⁹. וזהו והניף ידו על הנהר גו' והדריך בנעלים, דזה שלעתיד לבוא יהי' החיבור דטבע העולם עם אור אין

סיכום: ב' ביאורים במעלת הניסים המלוכשים בטבע: א. אור אין סוף הבלי גבול נמשך גם בטבע עצמו, וזהו על-ידי שהמשכתו מעצמות אור אין סוף. ב. מתגלה שהקב"ה שולט על הטבע עצמו שיהיה כפי רצונו.

(ד) **וביאור** החילוק ז' בין שני הביאורים במעלת הנסים המלוכשים בטבע, יובן בהקדים מה שכתוב בעקידה²⁶ שגם מהנהגת הטבע אפשר לידע גדלות הבורא. דנוסף לזה שעל-ידי ההתבוננות בהנהגת הבריאה (הילוך

בהטבע (בהעלם על כל פנים) הוא לפי השליטה דאור אין-סוף על הטבע היא גם כשהטבע הוא בתקפו¹.

(26) עה"פ (בא יב, ב) החודש גו' (שער לח). הובא ונתבאר באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. ד"ה החודש תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלא ואילך), תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קנו ואילך), תרע"ח (הב' — סה"מ תרע"ח ע' רכה ואילך). ועוד. וראה בארוכה לקו"ש ח"י"ז ע' 150 ואילך.

יותר גם מהנסים המלוכשים בטבע שניכר הנס שבהם (כנ"ל ס"א) — כי כאשר ניכר בלבושי הטבע שהם רק לבוש הוא לפי שהשינוי שנעשה בכחות הטבע (ראה הערה הקודמת) הוא בגילוי קצת, ולכן הוא דוגמת שידוד הטבע. מה שאין-כן בהנסים שאין ניכר כלל שהטבע הוא רק לבוש (אף שגם בנסים אלו נעשה איזה שינוי, כנ"ל הערה 22) הוא לפי שהשינוי הוא בהעלם לגמרי, היינו שבנסים אלו — נשאר הטבע בתקפו. וזה שמכלי-מקום נעשה שינוי

דוחף את השכל להבין כך. אזי השליטה היא רק באופן כללי (שכוח השכל מקבל מכוח שלמעלה ממנו) אך לא בנוגע לגדר השכל עצמו. שהרי בו נרגש שזו הבנה מאולצת שאינה מגיעה ממנו עצמו. ב. שליטה גם על ענייני הפרטי של השכל, ההבנה עצמה. השכל מבין כך בעצמו, ואין ניכר שזה נעשה על-ידי הטיית הרצון. כמו "השוחד יעוור עיני חכמים", ששכלו של החכם נוטה לטובת האחד, באופן שהוא בטוח שכך הוא הדין על פי האמת. וזה בדומה לשליטת הנס על הטבע באופן שאין בעל הנס מכיר בניסו, על-ידי שהטבע נשאר בתקפו, כך שנרגש שהטבע שולט ולא הנס.

ז "החילוק בין שני הביאורים במעלת הנסים המלוכשים במבט"

במבט ראשון נראים שני הביאורים קשורים זה בזה: לפי ביאור הא' ענין הנס הוא התגלות כח אלוקי בלי-גבול, ומעלת הנסים המלוכשים בטבע היא שהאור נמשך גם בטבע עצמו. לפי

בטבע אינו מבאר את שרש הענין, כמו שהסביר בביאור הראשון (שחיבור הגבול והבלי גבול בא מהמשכת עצמות אור אין סוף). ויבואר לקמן סעיף ה.

ו "היתרון דהנסים שאין בעל הנס מכיר בהם .. גם מהנסים המלוכשים בטבע בו"
ענינם של ב' אופנים הללו בנס המלוכש בטבע יובן מכוחות הנפש, על פי הידוע שהרצון יש לו שליטה על הכוחות (ובכך הוא משל לנס, שיש לו שליטה על הטבע, כמובא בהמשך הסעיף), ואף על כוח השכל, שכן הרצון מטה את השכל להבין כפי רצונו. ובהקדים, שייחודיות השכל משאר כוחות הנפש היא בענייני הפרטי בתור 'שכל', אך בענייני הכללי כאחד מכוחות הנפש, השכל משתווה לשאר הכוחות כיון שנרגש בו שהוא בטל לנפש ומקבל מכוח שלמעלה ממנו.

ואם כן הטיית הרצון את השכל יכולה להיות כב' אופנים: א. כאשר נרגש שמשוה

58) פרדס שער יב (שער התיבות) פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). שעהיוה"א רפ"ו. וראה בהנסמן לקמן ח"ד ע' רסד הערה 76.
59) ראה עה"פ לקו"ת בלק עג, ד.

54) בהבא להלן ראה המשך וככה תרל"ז פק"ה.
55) על-פי מאמר רז"ל — תענית כ, סע"א.

56) ראה גם תו"א בראשית ה, ב. משפטים עו, א.
אוה"ת שה"ש כרך ג ס"ע תתקפו ואילך.

57) פט"ו.

המזלות וכו') באים להכרה שיש בעל הבית לבירה זו²⁷, הנה על-ידי ההתבוננות בזה שהנהגת הטבע היא תמידית בלי שינוי, ובלשון הכתוב²⁸ זרע וקציר, וקור וחום, וקיץ וחורף, ויום ולילה לא ישבותו, דהגם שזה כבר קרוב לששה אלפים שנים ואף-על-פי-כן אין שום חלישות בהנהגה הטבעית, [וכן מזה שבמשך כל הזמן לא נעשה חלישות בכחם של הנבראים, דזה שצבא השמים קיימים באיש וצבא הארץ קיימים במין " הוא באופן שהם חזקים כביום הבראם²⁹], על ידי זה יודעים גדלות הבורא, שכחו יתברך (שממנו באה ההשפעה בעולם) הוא אין סוף ובלי גבול³⁰. דהגם שטבע הנבראים הוא מהחיות אלקי שמתלבש בהם, וזה שכל נברא יש לו טבע מיוחד הוא כפי אופן החיות שבו, דמזה מובן שהחיות שמלוכש בהנבראים הוא חיות

27 ראה ב"ר רפ"ט. רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג. 29 ירושלמי ריש מסכת ברכות. 28 נח ח, כב.

לדוגמה: אור הנו הולך ונחלש ככל שהמרחק ממנו גדל עד שנפסק לגמרי. וכמו שהוא במקום כן הוא גם בתחום הזמן. על דרך משל אדם עם לידתו יש בו כוח לחיות "מאה ועשרים שנה", ובכל רגע שעובר, נחלש כוח חיותו. וכמאמר: "התינוק - משעה שנולד מתחיל להתייבש" (כח"י בראשית א, כח). וכך כל דבר שיש קצבה לקיומו, נפסד ונחלש אט אט עד שלבסוף נפסק לגמרי.

ח "צבא השמים קיימים באיש וצבא הארץ קיימים במין"

כלומר, הנבראים של צבא השמים (שמש, ירח וכוכבים), קיימים בעצמם (איש) מששת ימי בראשית עד היום. ואילו הנבראים של צבא הארץ (צומח, חי ומדבר) הקיימים עתה, אינם אותם שנבראו אז, אלא המה צאצאי צאצאיהם. אולם הם אותו המין שנברא אז ללא שינוי.

ט "אין שום חלישות .. כחו יתברך הוא אין סוף ובלי גבול"

כלומר, דרכו של בעל גבול ובר חלוף שהולך ונחלש בהדרגה עד שנפסק לגמרי.

יש לומר, שגם ביציאת מצרים הי'ה הענין דאראנו נפלאות. אלא שענין זה הי'ה אז בהעלם³¹. ולעתיד יהי'ה זה בגילוי. וזהו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שהכתוב מדמה הנפלאות שיהיו בגאולה העתידה להנפלאות שהיו ביציאת מצרים, אף שהנסים והנפלאות שבגאולה העתידה יהיו ממנו יתברך לבדו (שלא על-ידי בית דינו, כהנסים שהיו ביציאת מצרים)³², כי ביציאת מצרים נפתח הצנור והיו אז בהעלם גם הנפלאות דלעתיד לבוא (ומבוארת שאלה הא' בסעיף א).

ומדייק הכתוב כימי צאתך מארץ מצרים, כימי לשון רבים, שבזה נכלל גם הנס דקריעת ים סוף שהי'ה ביום השביעי דיציאת מצרים (כנ"ל סעיף ב), בכדי להדגיש שבקריעת ים סוף נפתח הצנור ונכלל בה בהעלם גם בקיעת הים שתהי'ה לעתיד לבוא (והחרים הוי'ה את לשון ים מצרים גו'), ויתירה מזו - גם בקיעת הנהר שתהי'ה לעתיד לבוא (והניף ידו על הנהר גו' והכהו לשבעה נחלים). דהגם שבקיעת הנהר הוא למעלה מבקיעת הים, דבקיעת הים הוא חיבור אצילות ובי"ע (ועולמות בריאה יצירה ועשייה) ובקיעת הנהר הוא חיבור העולמות (אצילות ובי"ע) עם אור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מאצילות³³?, מכל מקום, בבקיעת הים שהיתה ביציאת מצרים נכלל בהעלם בקיעת הים דלעתיד לבוא וגם בקיעת הנהר דלעתיד לבוא.

סיכום: בנפלאות של יציאת מצרים היה בהעלם "אראנו נפלאות" דלעתיד לבוא, ובקריעת ים סוף היו בהעלם בקיעת הים והנהר דלעתיד לבוא.

32 כנ"ל ס"א.

33 ראה לקו"ת פ' צו ד"ה והניף (טז, ד ואילך). שער האמונה לאדהאמ"צ פנ"ו. שם פס"א. ובכ"מ.

כט "הענין דאראנו נפלאות .. בהעלם" כלומר, ענין אראנו הוא שהטבע נעשה כלי לנפלאות, וענין זה תלוי בדרגת האור (כנ"ל). דרגה נעלית זו נמשכה ביציאת מצרים, אלא שאז היה הדבר בהעלם. ולעתיד לבוא תמשך בגילוי, וירא בפועל כיצד הטבע נעשה כלי לגילוי האלוקות.

ל "בקיעת הים" "בקיעת הנהר" בספרי הקבלה מובא שים הוא בחינת המלכות, ונהר הוא בחינת בינה:

יט. מלכות - הספירה האחרונה בעולם האצילות, יוצרת העלם על הבורא, ונותנת על ידי זה מקום לנבראים. בקיעת הים הינה ביטול העלם הבורא מהנבראים.

נהר, בינה - מורה על הצמצום שישנו באצילות עצמו החל מספירת הבינה, שכן עניינה גילוי אלוקות באופן של השגה, ולפיכך היא תופסת רק בהתפשטות, ולא בעצם האלוקות שהוא למעלה מהשגה. בקיעת הנהר עניינה ביטול העלם זה, וגילוי עצם האור שלמעלה מאצילות (ראה לקו"ת צו טז, ד ואילך).

וזהו מה שמבואר במאמרי רבותינו נשיאינו⁴⁷ בפירוש הכתוב⁴⁸ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שבעיקר הי' זה מפני דרא דעקבתא דמשיחא, שגדלו ההעלמות וההסתרים, ובכל זאת עומדים בתוקף עצום ולומדים תורה ומקיימים מצוות במסירות נפש, הנה לכן (בלשון המאמר⁴⁹) איז משה רבינו באי זיך אַראָפּ גיפּאַלין (היה בשפלות בעצמו). שהביטול דמשה, ונחנו מה⁵⁰ ביטול בתכלית, הוא הביטול דיחודא עילאה ס', והעבודה שברא דעקבתא דמשיחא היא בהביטול דקבלת עול ומסירות נפש, וביטול במציאות איז באַ זיך אַראָפּגעפּאַלן מפני הביטול דקבלת עול ומסירות נפש. וזהו שהגילויים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו שבזמן הגלות דוקא, כי עיקר החידוש בהגילויים דלעתיד לבוא הוא שאז יתגלה העילוי דהמשכת אור הבלי גבול בהטבע ובגוף הגשמי, שהביטול שלהם הוא לא מצד מציאותם אלא מצד האלקות, וגילוי זה הוא על-ידי הביטול דקבלת עול ומסירות נפש שבזמן הגלות.

סיכום: העבודה בזמן הגלות נעלית יותר מבזמן הבית, שכן היא בביטול דקבלת עול ומסירות נפש (מצד האלוקות), ולכן משה רבינו (ביטול דיחודא עילאה) חש שפלות בפני דרא דעקבתא דמשיחא. והיא ההכנה לעתיד לבוא, שיתגלה אור הבלי גבול בטבע, וביטולו יהיה מצד האלוקות.

יו"ד) והנה אף שהנסים שהיו ביציאת מצרים היו למעלה מהטבע, וענין אראנו נפלאות [התלבשות הנסים בטבע ושאף על פי כן הנסים הם בגילוי] יהיה רק בגאולה העתידה, מכל מקום, על פי הידוע⁵¹ שפתיחת הצנור דכל הגאולות, גם דגאולה העתידה, היתה בהגאולה דיציאת מצרים,

47) סה"מ עטר"ת ע' תסד. קונטרסים ח"א נג, א ואלך. ובכ"מ. – נסמנו לקמן ח"ד ע' נח הערה 118-119.
51) ד"ה כימי צאתך ה'תש"ח פ"ב (סה"מ ה'תש"ח ע' 164).
48) בהעלותך יב, ג.

כח "ונחנו מה הוא הביטול דיחודא עילאה" שעשה משה במצרים הם ניסים שביטלו את הטבע, יחודא עילאה. מה שאין כן העבודה בדרא דעקבתא דמשיחא היא דוגמת הביטול דקבלת עול, שנגרש בהם שהם ישות ומציאות, והם בטלים אך ורק מצד שליטת הקב"ה (ראה לק"ת צו טז, ד ואלך).

מוגבל³⁰, הנה זהו בנוגע להטבע עצמו, אבל התמידות שבהנהגת הטבע, שאין בה שינוי וחלישות, הוא בכח האין סוף הבלי גבול שלמעלה מהתלבשות. אלא שבכדי לידע גדלות הבורא על-ידי הנהגת הטבע, צריך להתבוננות. וכשרואים נס, שינוי הטבע, רואים מיד (גם בלי התבוננות) שזה בא מאור אין סוף שאינו מוגבל בגדר העולם ולכן נס נעלה יותר. ועוד מעלה בנסים לגבי הנהגת הטבע, שכח האין סוף הבלי גבול שמתגלה על-ידי התמידות שבהנהגת הטבע (גם לאחרי ההתבוננות) הוא מלוכש בענין הגבול, שנהגת הטבע (גבול) אין לה שינוי והפסק, ועל-ידי הנסים נמשך גילוי אור אין סוף הבלי גבול עצמו שלמעלה מהתלבשות בגבול כ". אלא שאף-על-פי-כן, מטעם זה עצמו, יש מעלה בהגילוי דכח האין סוף שמתגלה על-ידי התמידות שבהנהגת הטבע לגבי גילוי האין סוף שעל-ידי הנסים. דענין הבלי גבול כמו שמתגלה על-ידי הנסים, שידוד הטבע דעולם, אינו שייך להעולם, ועל-ידי התמידות שבהנהגת הטבע, מתגלה שגם חיות העולם (גבול) הוא קשור עם אור אין סוף הבלי גבול.

30) נוסף לזה שבגוף מוגבל אי אפשר שיהיה מלוכש חיות בלתי מוגבל (מו"נ ח"ב הקדמה יב).

י "כל נברא יש לו טבע מיוחד .. החיות שמלוכש בהנבראים הוא חיות מוגבל" לכל נברא יש טבע מיוחד, לאש טבע של חמימות ועלייה למעלה, למים יש טבע של קרירות וירידה למטה וכו'. טבעים אלו נובעים מהחיות האלוקית המלוכשת בנבראים פרטיים אלו, שהינה מוגדרת בגדר מסוים (כמו מידות חסד וגבורה, מהן נמשכו טבע המים והאש). ומכך שטבע הנבראים הוא בהתאם לחיות שלהם, מובן שכשם שהנברא הוא מוגבל, על דרך זה לחיות הפרטית שלו יש גבול מסוים.

יא "מלוכש בענין הגבול .. למעלה מהתלבשות בגבול"

משל לכך מההבדל בין בחינת החיות הקיימת בצומח לחיות הקיימת בחי: חיות הצומח כל עניינה להצמיח את גופו הגשמי של הצמח. ואילו חיות החי עניינה (בעיקר) נפש,

בעלת רגשות, רצונות וכו', דהיינו, חיות רוחנית בטהרתה (ראה לק"ת יתרו ח"י ע"ב 110).

על דרך זה הוא החילוק בכוח האין סוף הקיים בטבע ובנס: כוח האין סוף בטבע, ענינו רק לחזק את הטבע (גבול) שיהיה בלי שינוי וחלישות, "קיץ וחורף .. לא ישבותו", ואילו כוח האין סוף הפועל נס, הוא למעלה לגמרי מהטבע, בלי גבול בטהרתו.

משל נוסף מרצון ושכל: השכל הוא כח מדוד ומוגבל (בדוגמת הטבע), ואילו הרצון אינו נתון במדידות והגבלות (בדוגמת אור אין סוף הבלי גבול). אולם יש דרגת רצון הקשורה לשכל, כמאמר חז"ל "לעולם ילמוד אדם במקום שליבו חפץ", ואזי הרצון (בלי גבול) מתבטא בכך שמחזק את השכל (גבול). ובבחינה זו הרצון הוא כאור אין סוף הפועל תמידות הטבע (ראה גליון כפר חב"ד מס' 438 ע"ב 10).

סיכום: גם מהתבוננות בהנהגת הטבע (שאינן בה שינוי וחלישות), יודעים שכוחו הוא אין סוף ובלי גבול. מעלת הניסים: א. אין צורך בהתבוננות. ב. מתגלה אור אין סוף הבלי גבול עצמו, שלמעלה מהתלבשות בעולם. מעלת הטבע: מתגלה שגם העולם המוגבל, קשור עם אור אין סוף הבלי גבול.

ויש לבאר זה – המעלה בגילוי כח האין סוף על-ידי תמידיות הנהגת הטבע – על פי מה שכתוב בהמשך תרס"ו³¹, דזה שבהנהגת הטבע יש ענין התמידיות (הגם שטבע הוא מהחיות האלקי שמלוכש בהנבראים, וחיות המלוכש בנבראים הוא חיות מוגבל, כנ"ל) הוא לפי ששרש החיות המלוכש בהנבראים הוא (לא מהכלים, כי אם) מאור הקו, ששרשו הוא מאור אין סוף שלפני הצמצום. וכמבואר בכמה מקומות³² דשרש הכלים הוא מהצמצום עצמו, ושרש הקו הוא מאור אין סוף שלפני הצמצום (אלא שנמשך על-ידי הצמצום), כמ"ש בעץ חיים³³ שאחר הצמצום המשיך מן אור אין סוף קו אחד ישר מן אור העיגול שלו³⁴ א¹. והנה ידוע³⁵ דזה שהקו בקע את חושך הצמצום, שכל בקיעה היא מצד תגבורת³⁶, הוא לפי ששרש המשכתו הוא מת"ת (תפארת) הנעלם³⁷, שלמעלה מהאור שהאיר (בגילוי) לפני הצמצום א¹.

31) סד"ה החודש (ע' קסג).

32) המשך תער"ב ח"א פ"ח. ובכ"מ.

33) שער א (דרוש עיגולים ויושר) ענף ב. מבוא שערם בתחלתו (שער ראשון ח"א פ"ב).

34) ראה גם סידור (עם דא"ח) רמח, א.

34) וראה המשך תרס"ו ע' קסד.

35) המשך תער"ב ח"א פרע"ג. וראה גם לקמן ח"ד ע' קה.

36) ראה גם סידור (עם דא"ח) רמח, א.

יב "קו" כלים" "עיגול"

קו – יש לו ראש וסוף. רומז על אור מוגבל, שנמשך על-ידי הצמצום, ולכן שייך לגדרי העולם (לקו"ת נצבים מד, א).

כלים – ביחס לקו הם כמו כלי החכמה (מוח) ואור השכל (ראה סה"מ תרס"ו עמ' קסג).

עיגול – אין לו ראש וסוף. מורה על בחינה שהיא בלי גבול, שאין בה ראש וסוף, ומעלה ומטה שוים לגביה (לקו"ת שם).

יג "תפארת הנעלם"

היא השרש והמקור למידת התפארת, וראה עוד בביאור הבא.

יד "אור אין סוף" "צמצום" "בקיעה"

במאמר מביא ג' מדרגות: א. אור אין סוף שלפני הצמצום. ב. הצמצום. ג. הקו שבקע הצמצום (ושרשו תפארת הנעלם). יש לבאר עניינם על דרך ג' המדות, חסד גבורה תפארת:

נתינת דבר לזולת יכולה להיות בשלושה אופנים: א. חסד – ההשפעה היא בגלל הצורך של המשפיע (עליון) להשפיע. הוא נותן ללא התחשבות במצב המקבל (תחתון), אם הוא ראוי לכך או לא. ב. דין (גבורה) – ההשפעה היא בגלל התחתון, שמצד הנהגתו ראוי הוא לה מן הדין. נתינה זו היא ללא רגש של העליון, אלא רק על פי חשבון 'יבש' האם התחתון ראוי

הביטול שלה קשור עם מציאותה. וכאשר פועלים (על-ידי עבודה) ביטול בגוף הגשמי, ביטול זה הוא (לא מצד מציאותו של הגוף, אלא) מצד האלקות. אלא שעכשיו, הביטול דהנשמה הוא ביטול במציאות והביטול דהגוף הוא ביטול היש⁴⁴. ולעתיד לבוא, בהביטול דהגוף תהיינה שתי המעלות. שהביטול הוא מצד האלקות ושהביטול יהיה בכל מציאותו. ולכן לעתיד תהיה הנשמה ניוזנית מהגוף פ¹.

סיכום: לעתיד לבוא הנשמה תהיה ניוזנה מהגוף, שכן בביטול הגוף יהיו ב' מעלות: א. ביטול מצד אלקות. ב. בכל מציאותו.

(ט) **ויש לומר**, שזהו גם מהביאורים בזה שהגילויים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו בזמן הגלות דוקא⁴⁵, כי אמיתית ענין הביטול הוא בעיקר בהעבודה שבזמן הגלות. דבהביטול שהי' בזמן הבית, כיון שהי' אז השגת אלקות ובעלותם לרגל גם ראי'ה באלקות⁴⁶, היתה נרגשת גם מציאותו של האדם המשיג והרואה, ובזמן הגלות, ובפרט כדרא דעקבתא דמשיחא (בדור הסמוך לביאת משיח), העבודה היא בביטול דקבלת עול, והביטול דקבלת עול הוא לא מצד מציאותו של האדם אלא מצד האלקות.

44) ראה המשך תרס"ו ע' קנח.

46) ראה לקמן ס"ע קפט ואלך. וש"נ.

45) תניא רפ"ז.

נמצא שהקבלת עול חודרת את כל מציאותו ועד לכח התענוג שבו (ראה תורת מנחם – התועדויות תשמ"ב ח"ג ע' 1780).

כו "ביטול הנוף לאלקות מניע למעלה יותר מביטול הנשמה .. ולעתיד לבוא .. תהיינה שתי המעלות כו"

כלומר, הגוף עניינו 'יש', שאינו מרגיש העילוי דאלקות, והביטול שלו הוא בעבודה ויגיעה פיזית, שאינה חודרת את מציאותו. מאידך, יש בכך מעלה, שביטולו "מצד האלקות". דכיון שמצד תכונותיו הוא אינו נוטה להתבטל, הרי שביטולו הוא מצד הבעלות

האמיתית של הקב"ה, שהוא בעל הבית על הכל, גם על דבר שמצד תכונותיו אינו אמור להתבטל.

מה שאין כן הנשמה שכל עניינה הוא הביטול לאלקות, ביטולה הוא מצד מציאותה, ולכן הביטול הוא בכל נקודה שבה. אך מאידך, הביטול הוא מצידה, ואינו מבטא את בעלותו המוחלטת של הקב"ה (כנ"ל בביאור כג).

ואילו לעתיד לבוא תהיינה בביטול הגוף ב' המעלות: הביטול המוחלט מצד הקב"ה יחדור ויהפוך לחלק ממציאות הגוף, בדוגמת הביטול של הנשמה.

ועל פי זה יש לבאר דזה שיש מעלה בהגילוי דכח האין סוף שמתגלה על-ידי התמידות שבהנהגת הטבע לגבי גילוי האין סוף שעל-ידי נסים^{טו}, כנ"ל, שעל ידי זה מתגלה שגם היות העולם (גבול) קשורה עם אור אין סוף הבלי גבול, הוא, כי האור שלפני הצמצום הוא מוגבל בענין הבלי גבול^{טז}, ואי אפשר שהגילוי שלו יהיה בהגבול דעולמות. ולכן, הגילוי דאור הסובב [שהוא גילוי האור

וזהו שהחידוש דאראנו נפלאות שיהיה לעתיד לבוא הוא בראיית הנפלאות וגם בהנפלאות עצמם (כנ"ל בתחילת הסעיף), דהנסים המלוכשים בטבע עכשיו הם באופן שגם לאחרי הגילוי דאור אין סוף הבלי גבול שמתגלה בהנס, נשאר מציאות (טבע) שמצד ענינו הוא היפך גילוי אור הבלי גבול (אלא שהגילוי דאור הבלי גבול שולט עליו שהנהגתו בפועל תהיה כפי רצונו יתברך). ובהנסים המלוכשים בטבע שיהיו לעתיד לבוא, תהיינה שתי המעלות^{טז} שבניסים: (א) שהגילוי דאור אין סוף הבלי גבול יהיה בהטבע כבנס המלוכש בטבע עכשיו, (ב) ושלא תהי' מציאות שהיא היפך גילוי הבלי גבול כבנס שלמעלה מהטבע, כיון שגם הטבע יהיה כלי לאור אין סוף הבלי גבול י.

סיכום: החידוש ד"אראנו נפלאות" לעתיד-לבא הוא גם בנפלאות עצמם, שכן יהיו בהם שתי המעלות שבניסים: א. גילוי אור אין סוף הבלי גבול יהיה בטבע. ב. לא תהיה מציאות שהיא היפך הגילוי.

(ח) ויש לקשר זה שתי מעלות הללו לעתיד לבא עם הידוע⁴² שלעתיד לבוא תהיה הנשמה ניזונית מהגוף. דעכשיו הגוף ניזון מהנשמה ולעתיד תהיה הנשמה ניזונית מהגוף. דהגם שגם אז יהי' גוף גשמי מכל מקום יהיה ניזון מאלקות ולא יצטרך לאכילה ושתייה גשמית, ויתירה מזו שהגוף יהיה נעלה יותר מהנשמה. והענין הוא, דביטול הגוף לאלקות מגיע למעלה יותר מביטול הנשמה⁴³. דזה שהנשמה בטילה לאלקות, מכיון שהיא רוחנית,

או לאו. ג. רחמים (תפארת) – המשלבים חסד וגבורה יחד. שכן מצד אחד, הנתנה היא בגלל מצבו מעורר הרחמים של התחתון (מי שאינו מסכן לא יקבל), ולכן הגבורה אינה מנגדת לכך. ומצד שני, ההשפעה היא מפני התעוררות הרגישות והרחמים של העליון, שמצב התחתון נוגע לו ביותר.

יכולתם של הרחמים לשאת בקרבם תנועות הפוכות, עליון ותחתון, נובעת מכך שמקורה של מידת הרחמים (תפארת) היא מפשיטות הנפש (תפארת הנעלם), אשר איננה מוגדרת לא כ'עליון' ולא כ'תחתון', ומצידה יכולים להתחבר שניהם יחדיו. שכן 'גדר' הוא דבר המפריד וסותר לגדר אחר, אולם כשאין גדר, אין מה שיסותר ויפריד ביניהם, והם יכולים להתחבר יחדיו.

ועל דרך זה באלקות, מידת התפארת עולה עד הכתר, שהכתר עניינו פשיטות שאיננה מוגדרת בחסד או בגבורה (ראה סה"מ תרס"ו עמ' תלד יא"ק).

נמצא אם כן, שבדרגה נמוכה בנפש (גבורה) יש מקום לזולת. בדרגה גבוהה יותר בנפש (חסד) נרגש האדם עצמו ואין מקום לזולת. ומצד דרגה גבוהה עוד יותר (תפארת, המושרשת בכתר) הם מתחברים, והעליון נמצא גם בתחתון. האדם מרגיש את צערו של הזולת.

על דרך זה הוא בג' המדרגות (האור שלפני הצמצום, הצמצום ובקיעת הצמצום): מצד אור

אין סוף שלפני הצמצום אין מקום לעמידת העולמות וישנו רק העליון – האור האלוקי (חסד), ומשם שורש הניסים המבטלים את הטבע. הצמצום פינה מקום לעמידת העולמות (תחתון), ומה באו הכלים שנותנים מקום לעולמות (גבורה). בקיעת הצמצום על-ידי הקו הכניסה בעולמות עצמם (תחתון) גילוי אלוקות (עליון) ונעשה חיבור ביניהם (תפארת). וממקור זה נובע החיבור של בלי גבול עם גבול, הנצחיות שכתבע.

(מאידך, יש מעלה בנס על אור הקו (כנ"ל בתחילת הסעיף), שכן בפועל הקו הוא אור מצומצם, השייך לגדרי העולם ו'נמשך על ידי הצמצום' (ראה בביאור יב), ורק מצד שרשו (תפארת הנעלם) הוא נעלה יותר (כשם שתפארת נמוכה מחסד וגבורה, ומעלתה מצד שרשה)). וראה במילואים.

טז ראה ביאור יד.

42. המשך וככה תרל"ז פצ"א-ב. ד"ה אלה תולדות נח תרל"ז. וראה גם ספר השיחות תורת שלום ס"ע 127 ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' ריט. ובכ"מ. 43. המשך תער"ב ח"א פס"ב.

כה "גם בהנפלאות עצמם .. לעתיד לבוא תהיינה שתי המעלות"

כ"ה "הטבע יהיה כלי לאור אין סוף הבלי גבול"

על דרך משל בעבודה, הרי זה כאדם המתענג מתוך קבלת עול. וכמו יהודי בעל דרגה המכיר בקדושת השבת ומקדיש כל עיתותיו בשבת לתורה ועבודה, אולם מכיון שהתורה צויתה עליו לסעוד סעודת שבת הריהו מקיים זאת. אך בכך לא די, שכן כתוב גם שעליו להתענג, ולפיכך הוא גם נהנה מסעודת השבת. ויתירה מזו הוא אף נהנה משינה בשבת.

כלומר, על פי מה שנתבאר בסעיף ג' שענין הנס הוא גילוי שליטתו יתברך על הטבע ובסוף ס"ה נתבאר שגם בנס המלוכש בטבע, הטבע הוא היפך הנס והשליטה חודרת רק באופן הנהגתו, מוכן שראיית הנסים לעתיד לבוא מורה שהשליטה חודרת בכל מציאות הטבע, עד שהטבע אינו מסתיר על הנפלאות. וזהו חידוש בנפלאות עצמם.

שלפני הצמצום³⁷] שממנו שרש הנסים, הוא על-ידי שידוד הטבע, ביטול הטבע (גבול) דעולם. ואור הקו שממנו הוא התמידיות שבהנהגת הטבע, כיון ששרשו הוא מת"ת (תפארת) הנעלם, הוא כולל ומחבר שני ההפכים דבלי גבול וגבול. ולכן, גילויי הבלי גבול (נצחיות) שמאור הקו הוא גם בגבול (טבע).

סיכום: בהנהגת הטבע יש תמידיות לפי ששורש הנבראים מאור הקו, ושורש הקו מתפארת הנעלם, שבכוחו לחבר בלי גבול (נצחיות) וגבול (טבע). וזוהי המעלה על נס ששרשו מהאור שלפני הצמצום, המוגבל בענין הבלי גבול, ולכן נגלה על-ידי שידוד הטבע.

מהלך המאמר: לאחר ביאור החילוק בין הנהגת הטבע לנס, שב ומבאר בסעיף הבא את מעלת נס המלוּבש בטבע (והחילוק בין ב' הביאורים בזה דלעיל ס"ג), ולאידך את מעלת נס שלמעלה מן הטבע, ולאחר מכן (ס"ז) יבאר את מעלת הניסים דלעתיד לבוא, שיש בהם מעלות שניהם.

(ה) **והנה על פי הנ"ל (סעיף ד) שגם התמידיות שבהנהגת הטבע הוא על-ידי המשכת הגילוי דאור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מעולמות, והמעלה שבנסים היא שעל ידם נמשך הגילוי דאור אין סוף הבלי גבול עצמו שלמעלה מהתלבשות בגבול, יש לומר, דשני הסוגים שבנסים, נסים שלמעלה מהטבע ונסים המלוּבשים בטבע, הם שני אופנים בגילוי אור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מהתלבשות בגבול (כדלקמן) י'. ועל פי זה, זה שנתבאר לעיל (סעיף ג) שהמעלה דנסים המלוּבשים בטבע היא שהגילוי דאור אין סוף הבלי**

37 ראה לעיל ח"ב ע' רלב. וש"נ.

(ז) **ועל פי זה יש לומר שהחידוש דאראנו נפלאות שיהי' לעתיד לבוא, שגם הנסים המלוּבשים בטבע יהיו באופן דאראנו נפלאות (שיראו את הנס), הוא לא רק שהקב"ה יראה את הנפלאות (כדלעיל סעיף א), אלא גם בהנסים (נפלאות) עצמם. דזה שעכשיו הטבע מעלים על הנס שבו הוא לפי שהטבע (גם כשמתלבש בו נס) הוא היפך הנס. וכנ"ל (סעיף ה) שהשינוי (הנס) שנעשה בהטבע הוא היפך חוקי ותכונות הטבע. ולכן, הנסים שלמעלה מהטבע הם בגילוי יותר כי אין את ההסתר של הטבע. וזה שלעתיד לבוא יהיו (גם) הנסים המלוּבשים בטבע באופן דאראנו נפלאות (שיראו את הנס שבהטבע), הוא, כי לעתיד לבוא, תהי' עליית הטבע, שגם הטבע יהי' כלי לגילוי אור אין סוף הבלי גבול שיתלבש בו. ולכן גם הנסים המלוּבשים בטבע יהיו בגילוי.**

סיכום: הטבע הוא היפך הנס, ולפיכך הוא מעלים על הנס שבו. אך לעתיד-לבוא הטבע יהיה כלי לגילוי אור אין סוף הבלי גבול שיתלבש בו, ולכן גם הנסים המלוּבשים בטבע יהיו בגילוי - "אראנו נפלאות".

למציאות הגדול הוא בטל בתכלית. ומכיון שיש כאן עירוב של מציאות הקטן (אף שבדקות מאוד), על כן, ביטולו אינו מושלם.

מה שאין כן ביטול של עבד לאדונו או עם למלכו אין הוא על פי חשבון, שהרי יתכן שמצד החשבון העבד מוכשר יותר מאדונו וכיו"ב [ולכן מלכות היא דבר פלא. עיין במאמרי אדה"ז הקצרים (עמ' תק) שבמלכות שלמטה מאיר ניצוץ ממלכות שלמעלה ולכן קיימת אימה מהמלך. ולהעיר שגם למעלה שורש המלכות הוא ברדל"א שלמעלה מידיעה ושכל (ראה ד"ה זה היום תשמיא ס"ט)]. נמצא שהביטול על-ידי המלכות נעשה מצד בעלות המלך. וכיון שהביטול אינו קשור כלל לתכונות התחתון ולמצבו (גם לא לפחיתותו), אלא נובע משליטת העליון בלבד, לפיכך הוא ביטול מוחלט.

ההבדל בין ב' סוגי ביטול הללו ישנו גם בטבע (אף שאין לו הכרה והשגה): נס שלמעלה מהטבע שמבטל את הטבע, אינו ביטול אמיתי, כי העובדה שלגבי בלי גבול אין מקום לגבול, תלויה (בדקות) במציאות התחתון (גבול), ואין זה ביטול אמיתי. ואילו בנס המלוּבש בטבע, מאיר אור אלוקי הנותן מקום לטבע, שלכן הטבע נשאר בתקפו, ואף על פי כן האור האלוקי בעל הבית עליו שיבצע רצון ה', ולפיכך זהו ביטול מצד העליון בלבד והוא ביטול אמיתי (ראה בקובץ הידועי תורה 'מבית חייני' א' עמ' 38 ואילך). וראה בנילואים.

וזהו מה שכתב לעיל ס"ב ששורש הניסים המלוּבשים בטבע גבוה יותר (השורש לבעלות זו על הטבע הוא ברדל"א, שאין בו שום נתינת מקום לדבר שחוץ ממנו יתברך. אלא ששורש זה הוא נעלם ובפועל דרגת נסים אלו נותנת מקום לטבע העולם). שכן הבעלות האמיתית שנתבארה כאן בס"ז גורמת את המעלה הראשונה בנס המלוּבש בטבע, שהשליטה היא על הטבע עצמו (נתבארה בס"ז), כי מעלה בתוצאה נובעת ממעלה בשורש.

זו "ניסים המלוּבשים בטבע הם .. אור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מהתלבשות בגבול"

כלומר, גם נס המלוּבש בטבע הוא גילוי אור אין סוף המנושט (נתבאר לעיל ביאור יא), שכן אין הפירוש שהאור הצטמצם והתקבל בטבע, אלא שפועל בו בדרך של 'שליטה', וכמבואר לקמן שהוא על דרך הרצון המטה את השכל להבין כפי רצונו. וזהו תוצאה משליטת הרצון על השכל, ולא משכנוע שכלי, שהרי השכל מבין שלא כפי טבעו השכלי המקורי. והטעם לכן, כי הרצון עצמו נשאר בפשיטותו למעלה מהשכל, ולא הצטמצם לדרגת השכל, לכן הוא מבטל את השכל.

וכך בנס, האור הבלי גבול 'מכריח' את הטבע שישתנה ויתאים את עצמו לרצון האלוקי, מפני שהאור נשאר מופשט מהטבע (בשונה מדרגת הרצון המחזיק את השכל, שהובאה לעיל (ביאור יא) כמשל לתמידיות שבטבע שמחזיק את הטבע).

רצון הארון, כיון שענינו של ביטול זה הוא שלא להתחשב עם מציאותו, הרי זה ביטול אמיתי כ^י.

סיכום: המעלה בביטול דיחודא עילאה שהוא בכל מציאותו. המעלה בביטול דקבלת-עול שהוא ביטול אמיתי, שאינו קשור עם מציאות האדם והכרתו.

ויש לומר שעל דרך זה הוא בנסים המלוכשים בטבע, דהגם שביטול הטבע לאור אין סוף שבנסים אלו הוא רק בנוגע לאופן הנהגת הטבע ולא בעצם מציאותו, מ"מ, כיון שמצד חוקי ותכונות הטבע אין מקום שהנהגה דהטבע תהיה באופן של נס, והשינוי (הנס) שנעשה בהנהגת הטבע הוא מפני שאור אין סוף שולט על הטבע ומנהיג את הטבע כרצונו, הרי ביטול הטבע שבנסים אלו הוא ביטול אמיתי כ^י.

סיכום: מעלת נס המלוכש בטבע, שביטול הטבע על ידו הוא אמיתי, בדוגמת ביטול דקבלת-עול.

כנ "הביטול דקבלת עול .. ביטול אמיתי" כלומר, הביטול דיחודא עילאה הוא כאדם העומד ליד המלך או החכם ומכיר במעלותיו, ומעוצמת ביטולו אליו נתעלף. והביטול דקבלת עול הוא כאדם העומד ליד המלך, ומקיים את ציווי בלית ברירה (ובשעת מעשה מחבל תחבולות כדי להיפטר מהציווי). ואף על פי כן מהות ביטולו של השני נעלה מביטול הראשון! שכן התעלפות הראשון מעוצם הביטול נבעה מההכרה שלו, ולא מפני שהמלך צוה להתעלף. מה שאין כן הקיום של השני הוא מפני שהמלך בעל הבית (הישות שלו אינה מעורבת בקיום ציווי המלך, כי מצידה אינו רוצה לקיים הציווי, וזה שכן מקיים הוא רק בגלל המלך). כלומר, מעלת הראשון היא בכמות הביטול שחדר בכולו, אך הביטול חסר באיכות, שכן הביטול קשור עם מציאותו והכרתו. ואילו מעלת השני היא באיכות הביטול, שהביטול מושתת על כך שהמלך הוא בעל הבית, אך הוא חסר בכמות, שכן הביטול חדר רק בכוח המעשה שלו, ולא בשכלו ורצונותיו (ראה לק"ש ח"ט עמ' 73 ואילך).

כד "ביטול הטבע שבנסים אלו הוא ביטול אמיתי"

הוה אומר, ביטול הטבע בנס שלמעלה מהטבע הוא כביטול במציאות (יחודא עילאה), וביטול הטבע בנס המלוכש בטבע הרי הוא כביטול היש (קבלת עול).

אך לכאורה, אינו דומה המשל לנמשל, שכן אצל האדם, ישנו ביטול הבא מהכרתו והרגשתו (יחודא עילאה), ואז יש חיסרון בכך שמציאותו מעורבת בביטול. אך לגבי הטבע הדומם, שאינו מרגיש ומשיג, היאך שייך לומר שמציאותו מעורבת בביטול?

ונקודת הענין, שיש שני סוגי ביטול. יש שהוא בא מצד העליון כלבד, ואז הוא ביטול אמיתי, ויש שהוא בא ותלוי במציאות התחתון (ללא תלות בהכרתו והשגתו), ואז אין זה ביטול אמיתי.

ביאור הדברים: ביטולו של איש פשוט כלפי אדם מורם מעם, נובע מחשבון שאין ערך לקטן שבקטנים ביחס לגדול שבגדולים. אם כן, הביטול מבוסס (גם) על מציאות הקטן, שכיון שמציאותו היא שהוא קטן, הרי שביחס

גבול מתלבש בהגבול דעולם עצמו (ביאור הראשון בסעיף ה"ל), הוא, זה שבנסים יש גם הענין והמעלה דהנהגת הטבע י"י, והמעלה דנסים המלוכשים בטבע על נסים שלמעלה מהטבע בענין מעלת הנסים עצמם (גילוי אור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מהתלבשות) היא, שבהם מתגלה דזה שאור אין סוף הבלי גבול (שלמעלה מהתלבשות) מושל ושולט על הטבע הוא באופן שגם הטבע עצמו נעשה כפי רצונו י"י (ביאור השני שבסעיף ה"ל).

סיכום: נס שלמעלה מהטבע ונס המלוכש בטבע הם שני אופנים בגילוי אור אין סוף הבלי גבול שלמעלה מהתלבשות בגבול. ועל פי זה החילוק בין ב' הביאורים במעלת נס המלוכש בטבע (דלעיל ס"ג): לביאור הראשון מעלתו באופן הנס, שיש בו (גם) התכונה והמעלה שישנה בהנהגת הטבע. לביאור השני מעלתו בענין הנס שבו, שאור אין סוף הבלי גבול שולט על הטבע עצמו שנעשה כרצונו.

ועל דרך זה הוא גם בנוגע להנסים שלמעלה מהטבע שגם בהם יש ב' מעלות, הן באופן הנס והן בענין הנס שבו, שגם המעלה דנסים אלה היא (א) שהנסים הם בגילוי (ב) וגם דזה שאור אין סוף הבלי גבול מושל ושולט על הטבע מתגלה יותר (בפרט אחד) בהנסים שלמעלה מהטבע. דבהנסים המלוכשים בטבע, שהטבע נשאר במציאות, השליטה דאור אין סוף על הטבע היא (רק) שאופן הנהגת הטבע הוא כפי רצונו, ובהנסים שלמעלה מהטבע, שהטבע מתבטל מציאותו, השליטה דאור אין סוף על הטבע היא בעצם מציאותו. ויש לומר, שהחילוק שבין סוגי הנסים בשרשם הוא, דבנסים המלוכשים בטבע הוא גילוי אור אין סוף הבלי גבול כמו ששייך ונותן מקום לגבול. ולכן, לגבי גילוי אור זה, ישנו מציאות הטבע (הגבול), אלא שהגבול הוא

(שחיות העולם קשורה עם הבלי גבול).

יט "המעלה .. בענין מעלת הנסים עצמם .. נעשה כפי רצונו"

כלומר, ביאור הא' הוא שהאין סוף מלוכש בגבול, אשר זוהי מעלה הקיימת בהנהגת הטבע. ואילו ביאור הב' הוא להיפך, שהאין סוף שולט על הטבע. שליטה נובעת מזה שהוא למעלה מהתלבשות, וזהו מעלתם הייחודית של נסים. נמצא אם כן שדווקא ביאור הב' מבאר מעלת נס המלוכש בטבע בענין הנסים.

ועל פי זה יש לומר, שהלשון "נס המלוכש בטבע" הוא רק ב'שם המושאל', על שם ששליטת הנס על הטבע היא באופן שהנהגת הטבע נהיית בהתאם לנס. וכמו ברצון המלוכש בשכל, שהשכל מסכים ומבין כפי הרצון.

יח "בנסים יש גם הענין והמעלה דהנהגת הטבע"

כלומר, ביאור זה לא נחית לענינו המיוחד של נס, אלא רק ללמד שגם בנס קיימת מעין (ראה מלואים לביאור יד) המעלה של תמידיות הטבע

כפי רצון אור אין סוף הבלי גבול. ובהנסיים שלמעלה מהטבע הוא גילוי אור אין סוף הבלי גבול כמו שהוא למעלה מענין הגבול, ולכן, לגבי גילוי אור זה, מתבטל הטבע מציאותו. [ועל דרך המבואר במקום אחר³⁸ בענין רצון ושכל [דרצון ושכל הם משל על אור הסובב (שרש הנסיים) ואור הממלא (שרש הטבע)], דזה שהרצון נמשך בהשכל ופועל עליו שיהיה טעם להרצון, הוא רק בהארת הרצון, אבל עצם הרצון אינו נמשך בשכל, אין טעם לרצון] כ.

סיכום: מעלת נס שלמעלה מהטבע: א. באופנו - הנס בגילוי. ב. בענין הנס שבו - השליטה על הטבע היא בעצם מציאותו. החילוק בין שני סוגי הנסיים נובע מאופן גילוי אור אין סוף הבלי גבול בהם: נס המלוכש בטבע - הגילוי בדרגת האור כפי שנותנת מקום לגבול, ולפיכך הטבע משתנה כהרצון. נס שלמעלה מהטבע - הגילוי בדרגה שלמעלה מענין הגבול, ולפיכך הטבע מתבטל.

אלא שאף-על-פי-כן מעלה גם בנסיים המלוכשים בטבע אף שדרגתם נמוכה יותר (כנ"ל), שבנסיים אלו דוקא מתגלה השליטה דאור אין סוף על (אופן) הטבע עצמו (ובדלקמן סעיף ו). ויש לומר, שהחילוק שבין שני הסוגים דנסיים הוא על דרך החילוק שבין ביטול דיחודא עילאה וביטול דקבלת

(38) המשך תער"ב ח"א פקכ"ה.

עול כא. דזה שלגבי גילוי אור אין סוף הבלי גבול הטבע מתבטל מציאותו (נסיים שלמעלה מהטבע) הוא על דרך הביטול דיחודא עילאה (ביטול במציאות) הבא על-ידי ההתבוננות דכולא קמיה כלא חשיב (שכולם אינם חשובים לפניו)³⁹, וזה שהטבע נשאר במציאותו ומכל מקום אופן הנהגתו הוא (לא כפי חוקי ותכונות הטבע, אלא) כפי רצונו יתברך כב (נסיים המלוכשים בטבע) הוא על דרך הביטול דקבלת עול, דהגם שנשאר במציאותו ועד שעבדא בהפקירא ניחא ליה⁴⁰ (שעבד נוח לו בהפקרות), מכל מקום הנהגתו בפועל היא לא כפי רצונו אלא כפי רצון האדון.

סיכום: נס שלמעלה מן הטבע הוא דוגמת הביטול במציאות דיחודא עילאה. נס המלוכש בטבע הוא דוגמת הביטול דקבלת עול, שנוהג בניגוד לרצונו.

(ו) **והנה ידוע**⁴¹ שהמעלה בהביטול דיחודא עילאה היא שהביטול הוא בכל מציאותו (שלא נשאר אצלו ובו ענין שאינו בטל, ודלא כהביטול דקבלת עול שהביטול הוא רק בנוגע למעשה בפועל), והמעלה בהביטול דקבלת עול היא בהביטול עצמו, שהוא ביטול אמיתי שאינו קשור עם מציאותו של האדם. שהביטול דיחודא עילאה, כיון שהביטול הוא על-ידי שמכיר ומרגיש שכולא קמיה כלא חשיב, הרי הביטול קשור עם מציאות האדם (ההכרה שלו) ואינו ביטול אמיתי, והביטול דקבלת עול, שמקבל עליו לקיים ציווי השם גם כשהציווי הוא כנגד רצונו, בדוגמת עבד שהוא מוכרח לקיים

(39) על-פי ל' הזהר ח"א יא, ב.

(40) גיטין יג, א.

(41) ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 73 ואילך.

כא "אלא שאף על פי כן .. ויש לומר שהחילוק .. הוא על דרך החילוק שבין ביטול דיחודא עילאה וכו'"
אף שלעיל (בתחילת הסעיף) כבר הסביר את מעלת נס המלוכש בטבע, מכל מקום מבארה כאן שוב, שכן לפי מה שהסביר הרי זה נובע מפחיתות האור (שנותן מקום לגבול), והמעלה היא רק ב'כמות' הביטול, שגם הטבע עצמו נעשה כפי רצונו, ועל כן הולך ומבאר דיש בזה המעלה של קבלת עול, שדווקא היא ביטול אמיתי (מעלה באיכות הביטול כדלקמן ביאור כג),

הנובעת ממעלה בשורש האור.
כב "וזה שהטבע נשאר במציאותו ומכל מקום אופן הנהגתו הוא (לא כפי חוקי ותכונות הטבע אלא) כפי רצונו יתברך"
למרות שבנס המלוכש בטבע, הטבע השתנה וטבעו נהיה כפי הרצון (כהמשל מרצון ושכל שהבנתו השתנתה), אף על פי כן "אופן הנהגתו הוא לא כפי חוקי ותכונות הטבע", משום שטבעו המקורי אחר, והשינוי שנעשה הוא רק מצד רצון ה'.

כ "החילוק שבין סוגי הנסיים בשרשם וכו'"
שתי הדרגות שבניסיים הם דוגמת שתי הדרגות שברצון: "הארת הרצון" - נותנת מקום לשכל, וכתוצאה מכך, האדם חש צורך לתת הסבר שכלי לרצון שלו, וכמו כן שכלו משתנה ומבין כפי הרצון. "עצם הרצון" - בהתגלותו כפי שהוא, השכל מתבטל לגמרי.
ועל דרך זה הוא בניסיים: נס המלוכש בטבע הוא מאור אין סוף הנותן מקום לגבול, ולפיכך הוא משנה את הגבול. ואילו נס שלמעלה מהטבע, הוא מאור אין סוף שלמעלה מענין הגבול, ועל כן הטבע מתבטל לגמרי.

המלך מתייחס לעם ומצווה אותם, הרי זה מורה על חשיבותם ועל היותם 'מציאות', אך מצד שני מציאותם צריכה להשתנות בהתאם לרצון וציווי המלך (וכמבואר בעניין "אמר מלכא עקר טורא" "עקירת ההר היא דבר כבד מאוד, אך אם יגיע מאמר ופקודת המלך בזה, אז אין שום כובד בדבר כלל, והוא נעשה בפועל כמו שאר דברים הרגילים הנעשים" (ראה ת"ש עמ' 204), שצורת כוחות העם משתנית לגמרי על-ידי רצון המלך). אך כאשר המלך מתגלה אל העם ככבודו ובעצמו, ברוממותו, מציאותם מתבטלת לגמרי, ועד שיכולים להתעלף עקב כך.

משל נוסף לעניין זה, ממלך ועם: כאשר